

3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-20#Text>

4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2020-%D0%BF#Text>

5. Oleshko A. A., Rovniachin O. V. (2020). Antykryzova polityka natsionalnykh derzhav u konteksti podolannia sotsialno-ekonomichnykh naslidkiv Covid-19. *Efektivna ekonomika - Efficient economy*, 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.4.9> [in Ukrainian].

6. Storonianska I. Z., Benovska L. Ya. (2014). Efektyvnist vykorystannia finansovykh resursiv mistsevykh biudzhetyv: problemno-oriietovanyi analiz. *Stratehichni priorytety - Strategic priorities*, 1, 84-90 [in Ukrainian].

7. Open budget: sait. 2020. URL: <https://openbudget.gov.ua> [in Ukrainian].

8. Storonianska I. Z., Benovska L. Ya. (2014). Efektyvnist vykorystannia finansovykh resursiv mistsevykh biudzhetyv: problemno-oriietovanyi analiz. *Stratehichni priorytety - Strategic priorities*, 1, 84-90 [in Ukrainian].

Нетребченко Юлія Віталіївна

*студентка 4 курсу 2 групи слідчо-криміналістичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Глібок Сергій Васильович

*директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України,
доцент кафедри господарського права Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

ДЕЯКІ СПОСОБИ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ПРИ КРЕДИТУВАННІ БАНКАМИ

Робота присвячена аналізу механізмів підтримки малого та середнього бізнесу банками України при кредитуванні. Наведено результати дослідження наукової літератури, звітів, опитувань, нормативно-правових актів у цьому напрямі, а також порівняння банківської та бюджетної програм. На підставі проведеного дослідження зроблені відповідні висновки.

Ключові слова: кредитування, мале та середнє підприємництво, банк, кредит.

Netrebchenko Yuliia Vitalievna

*4th year student of the 2nd group of the Investigation
and Criminalistics Institute
of Yaroslav Mudryi National Law University*

Hlibko Serhii

*Associate Professor of Yaroslav Mudryi National Law University,
Head of the Scientific and Research Institute of Providing Legal
Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine*

LENDING SUPPORT FOR SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESS BY BANKS

The work is devoted to the analysis of mechanisms of lending support for small and medium-sized business by Ukrainian banks. The results of the research of the academic literature, reports, surveys, legislative acts and also the results of the comparison of banking and budget programs are presented. Based on the study the relevant conclusions are made.

Keywords: lending, small and medium-sized business, bank, credit.

В умовах прагнення України до економічного розвитку, формування конкурентноспроможного бізнесу не лише на національній арені, а й на світовому ринку необхідно розвивати мале та середнє підприємництво як основу економічного зростання та стабільності. Для вирішення проблем малого та середнього підприємництва таких як недостатні ресурсна, матеріально-технічна та фінансова бази потрібно забезпечити належну підтримку з боку держави, інвесторів тощо. Оскільки доступ до фінансування є одним з ключових питань для малих і середніх підприємств, то підтримка банками, як потужними та надійними кредитно-фінансовими установами, таких підприємств є досить актуальною в сучасній економічній ситуації.

Питаннями реалізації та розвитку малого та середнього підприємництва, діяльності фінансових установ, зокрема банків, займалися такі дослідники як Глібко С. В., Борисов І. В., Швець Г. О., Буткова В. О., Внукова Н. М. та інші. Оскільки проблеми фінансування мало-

го та середнього підприємництва є досі актуальними, існує потреба у дослідженні підтримки таких підприємств при кредитуванні банками.

Активізація МСП, розширення і збільшення ефективності його функціонування є одним із головних чинників позитивних змін та модернізації економіки. Малі і середні підприємства є індикаторами соціальної стабільності в Україні, адже вони забезпечують робочими місцями значну кількість громадян. Вони не так залежні від співвідношення попиту і пропозиції зовнішніх ринків, не так підпадають під вплив валютних коливань, а також гнучкі та швидко адаптуються до нових умов [1]. Проте не зважаючи на переваги МСП, існує нагальна проблема недостатності власних коштів для фінансування своєї діяльності. Оскільки кредит є одним із джерел фінансування таких підприємств, а банки є кредитно-фінансовими установами, то вони мають реальну можливість в межах своїх інтересів та законодавства пом'якшувати умови кредитування для МСП.

У багатьох країнах з утвердженням верховенства права і сприятливим регуляторним середовищем для підприємництва наступним важливим фактором сталого розвитку і нарощування потенціалу МСП залишається доступ до фінансових ресурсів. Очевидно саме тому розширення доступу МСП до фінансування було визначено другим важливим напрямом Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, схваленої розпорядженням КМУ від 24.05.2017 № 504-р (далі- стратегія). Стратегія, прийнята КМУ, включала широкий перелік завдань, спрямованих на підтримку кредитування МСП комерційними банками та небанківськими установами, схем гарантування кредитів, розвиток таких інструментів, як факторинг, лізинг та векселі, створення сприятливого регуляторного середовища для венчурних інвесторів, неформальних інвесторів (бізнес-ангелів), добровільного об'єднання ресурсів для фінансування проектів (краудфандинг); фінансування експорту, страхування та надання гарантій; запровадження єдиного реєстру кредитних історій для корпоративних клієнтів, впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності для МСП та створення умов для безпеки депозитів [2, с. 45-46].

Кабінет Міністрів України в травні 2018 року ухвалив План заходів з реалізації Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, який містить завдання, які спрямовані саме на покращення доступу до фінансування, зокрема: розширення кредитування МСП комерційними банками через запровадження нових схем гарантування кредитів та через сприяння проекту часткового гарантування кредитів на базі Німецько-українського фонду; активізація використання векселів; активізація кредитування небанківськими фінансовими установами; використання послуг з факторингу [3].

Деякі аспекти реалізації кредитування МСП охоплюються й іншими нормативно-правовими актами, а саме: Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 18 червня 2015 року та Планом пріоритетних дій Уряду на 2018 рік, відповідно до середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, затвердженого розпорядженням КМУ від 03 квітня 2017 року № 275-р.

Що стосується власне кредитування, то у IV кварталі 2019 року, банки несуттєво пом'якшили стандарти кредитів бізнесу в цілому. Найсуттєвіше – для кредитів МСП та гривневих. Водночас оцінки окремих великих банків зміщувалися в бік несуттєвого посилення стандартів короткострокових кредитів. Основними факторами пом'якшення стандартів, зокрема для МСП, були: очікування загальної економічної активності, конкурентний тиск з боку інших банків, а також висока ліквідність. Переважно великі банки очікують пом'якшення стандартів кредитування МСП, короткострокових та гривневих кредитів у наступному кварталі. У IV кварталі несуттєво збільшився рівень схвалення заявок на кредити корпораціям, зокрема для МСП. Три квартали поспіль банки зазначають, що цінові умови схвалення кредитних заявок бізнесу пом'якшилися. Основними причинами стали зниження відсоткових ставок та зміна строковості кредитів [4].

Сьогодні в Україні існують близько 17 міжнародних, 4 бюджетних програм, а також банківські, які намагаються покращити умови

кредитування для МСП. Не зважаючи на таку кількість проектів мала частина підприємців не може скористатися цими можливостями.

Питання фінансування МСП неодноразово досліджувалися в наукових джерелах. Так, наприклад, доступ українських МСП до фінансування, втому числі на регіональних рівнях, розглядався в роботі [5]. Зроблено висновок, що іноземне фінансування є обмеженим у доступності для МСП, а на регіональних рівнях відсутні районні обсяги фінансування та єдина система планування в сільських об'єднаних територіальних громадах. Звертаємо увагу, що відсутність в регіонах підрозділів доступу до законодавчих фінансових ресурсів безпосереднього здійснюється з місцевих бюджетів [6].

Сьогодні в рамках ініціативи EU4Business в країнах Східного партнерства, зокрема в Україні, існують близько 17 банківських програм, де українські підприємства мають можливість отримати середньо- та довгострокові кредитні ресурси для фінансування проектів на поповнення обігових коштів та інвестиційних заходів у рамках реалізації спільних з міжнародними фінансовими організаціями. До таких банків належать АТ «Ощадбанк», АТ АКБ «Банк Львів», АТ «ПроКредит Банк», АБ «УКРГАЗБАНК», АТ «КРЕДОБАНК», АТ «КРЕДИТВЕСТ БАНК», АТ «Райффайзен Банк Аваль», ТОВ «ОТП Лізинг», АТ «Укрексімбанк» і АТ «Агропросперіс Банк» та багато інших [5]. Крім того, деякі банки мають власні полегшені кредитні програми для підприємців, як от КУБ від АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

Також мікро-, малі та середні підприємства мають можливість брати участь у програмах, що фінансуються з державного та місцевих бюджетів, отримувати допомогу для розвитку бізнесу як у фінансовій, так нефінансовій формі. Зокрема, розглядаючи такий вид діяльності банків як кредитування, то варто зазначити, що в Україні існують 1 державна і 3 регіональних бюджетних програм, які реалізуються через банки України на всеукраїнському або місцевих рівнях [8]. Такою всеукраїнською програмою є Державна програма Доступні кредити 5-7-9 % з напрямками: інвестиційні кредити, рефінансування кредиту, кредит на оборотний капітал. Вона запроваджена за ініціативи Президента України та Прем'єр-Міністра України з метою спрощення доступу малого та мікробізнесу до банківсько-

го кредитування. Завдання програми - посилення конкурентоспроможності українського мікро та малого бізнесу, створення нових робочих місць, повернення трудових мігрантів. За попередніми розрахунками програма сприятиме створенню понад 90 тис нових робочих місць [6].

Незважаючи на таку кількість програм необхідно визначити чи дійсно вони є доступними та вигідними для МСП. Зокрема, порівняємо істотні умови та прямі витрати по кредиту, які понесе підприємець взявши кредит за Державною програмою Доступні кредити 5-7-9 % в АТ «Райффайзен Банк Аваль» та за кредитною програмою КУБ в АТ КБ «ПРИВАТБАНК». Необхідно відмітити, що для отримання кредиту в АТ «Райффайзен Банк Аваль» підприємець повинен відповідати певним вимогам, таким як: юридичні особи і фізичні особи-підприємці мають бути резидентами України; учасники та кінцевий бенефіціарний власник (контролер) є фізичною особою – резидентом України; ведення господарської діяльності більше 12 міс.; для стартапів (менше 12 місяців) - наявність реалістичного та обґрунтованого бізнес-плану, наявність досвіду в сфері реалізації інвестиційного проекту; прибуткова господарська діяльність (хоча б один із двох останніх звітних років має бути прибутковим); загальний обсяг державної підтримки, отриманої за будь-якою програмою протягом трирічного періоду, не може перевищувати еквіваленту 200 000 євро; річний дохід (виручка) сумарно по групі компаній: до 100 млн. грн. (для кредитів на інвестиційні цілі та фінансування оборотного капіталу) та до 10 млн. євро (для кредитів на рефінансування). Загальна ставка по такому кредиту буде коливатися від 13,13% до 17,13% річних при необмеженості максимальної суми кредиту до 18 або до 60 місяців. Також підприємцю потрібно буде сплатити 20% власного внеску, 1% за надання та обслуговування кредиту, а також 0,5% річних у разі забезпечення Гарантією Фонду. Таким чином, якщо сьогодні підприємець, який відповідає вимогам до учасника Програми з річним доходом до 50 млн грн візьме кредит у сумі 1 000 000 грн на 1 рік при кредитній ставці 15,13% та щомісячній сплаті рівними частинами, то загальна сума прямих витрат по цьому кредитному договору буде складати 166 300 грн. Проте варто заува-

жити, що 8,13% річних буде компенсовано державою, тому врешті-решт підприємець має повернути 1 085 000 грн [7].

Якщо говорити про істотні умови кредиту за Програмою КУБ від АТ КБ «ПРИВАТБАНК», то такий кредит можуть взяти будь-які приватні підприємці та юридичні особи під 1,6% на місяць від суми кредиту – перші 6 місяців та 1,4% на місяць від суми кредиту – наступні 6 місяців від 50 000 до 1 000 000 грн на строк 12 місяців без внесення застави. Таким чином, наш підприємець, який візьме кредит у АТ КБ «ПРИВАТБАНК» на цю ж саму суму та у цей самий строк, сплативши комісію, буде мати прямі витрати по кредиту у сумі 190 000 грн [8]. Отже, державна програма є дійсно фінансово вигідніша для МСП, проте незважаючи на це кількість кредитів за підтримки цієї програми є низькою, зокрема через те, що програма, яка має діяти і для стартапів на разі діє лише для вже існуючого бізнесу, наявність вимог, під які не підпадають багато МСП тощо.

Таким чином, підсумовуючи усе вищевикладене, можна сказати, що нормальне функціонування малого та середнього підприємництва є одним із головних чинників позитивних змін та модернізації економіки. Для цього необхідно забезпечити МСП доступом до фінансових ресурсів. Одним із таких ресурсів є кредит, через пом'якшення умов якого вони можуть підтримувати такі підприємства. Деякі необізнані стосовно таких можливостей, інші не підпадають під вимоги, які висуваються до таких підприємств. Крім того, найголовнішою проблемою лишається відсутність системності у підтримці МСП, що не дає ефективно підтримувати банкам мале та середнє підприємництво при кредитуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буткова В. О. Підтримка малого підприємництва в Україні. *Економіко-правові проблеми розвитку та сприяння господарській діяльності в сучасних умовах*: зб. наук. пр. за матеріалами ІІ круглого столу (17 травня 2019 року). Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2019. С. 52-56.

2. Системний звіт: великі проблеми малого бізнесу. URL: https://boi.org.ua/media/uploads/system_bigproblemsmalbusiness/3_2020_system_ua.pdf.

3. Про деякі питання реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 292-р.

4. Національний банк України: Опитування про умови банківського кредитування - I квартал 2020 року URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BLS_Q1-2020.pdf?v=4.

5. Аналіз правового регулювання діяльності інноваційних структур, підтримки малого та середнього підприємництва в Україні (регіональний аспект) / за ред. С. В. Глібка. Харків : Право, 2018. 96 с.

6. Стан господарської діяльності окремих об'єднаних територіальних громад Харківської області : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. С. В. Глібка, Ю. В. Георгієвського, Н. М. Внукової. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. 88 с.

7. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: банківські програми. URL: https://sme.gov.ua/program_type/kredytni-programy-za-pidtrymky-mizhnarodnyh-finansovyh-organizatsiij/.

8. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: бюджетні програми. URL: https://sme.gov.ua/program_type/derzhavni-programy/.

9. Державна програма Доступні кредити 5-7-9 %. URL: <https://5-7-9.gov.ua/#prog>

10. Райффайзен Банк Аваль: Доступні кредити 5-7-9%. URL: <https://www.aval.ua/storage/files/5-7-9-for-clients-03072020-003.pdf>

11. КУБ: кредитні програми. URL: <https://kub.pb.ua/kreditny-programi>

REFERENCES

1. Butkova, V. O. (2019). *Podtrymka maloho pidpriemnytstva v Ukraini. Ekonomiko-pravovi problemy rozvytku ta spriannia hospodarskii diialnosti v suchasnykh umovakh: zb. nauk. pr. za materialamy II kruhloho stolu (17 travnia 2019 roku) - Economic and legal problems of development and promotion of economic activity in modern conditions: a collection of scientific papers on the materials of the II round table*. Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukrainy, 52-56 [in Ukrainian].

2. Systemnyi zvit: velyki problemy maloho biznesu. URL: https://boi.org.ua/media/uploads/system_bigproblemssmalbusiness/3_2020_system_ua.pdf [in Ukrainian].

3. Pro deaki pytannia realizatsii Stratehii rozvytku maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini na period do 2020 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10 travnia 2018 r. № 292-r [in Ukrainian].

4. Natsionalnyi bank Ukrainy: Opytuvannia pro umovy bankivskoho kredytuvannia - I kvartal 2020 roku. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BLS_Q1-2020.pdf?v=4 [in Ukrainian].

5. Analiz pravovoho rehuliuвання diialnosti innovatsiinykh struktur, pidtrymky maloho ta serednoho pidpriemnytstva v Ukraini (rehionalnyi aspekt). (2018). S. V. Hlibko (Ed.). Kharkiv : Pravo [in Ukrainian].

6. Stan hospodarskoi diialnosti okremykh obiednanykh terytorialnykh hromad Kharkivskoi oblasti. (2020). S. V. Hlibko, Yu. V. Heorhiievskii, N. M. Vnukova (Eds.). Kharkiv : NDI PZIR NAPrN Ukrainy [in Ukrainian].

7. Ofitsiynyi sait Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy: bankivski prohramy. URL: https://sme.gov.ua/program_type/kredytyni-programy-za-pidtrymky-mizhnarodnyh-finansovyh-organizatsiij/ [in Ukrainian].

8. Ofitsiynyi sait Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy: biudzhetni prohramy. URL: https://sme.gov.ua/program_type/derzhavni-programy/ [in Ukrainian].

9. Derzhavna prohrama Dostupni kredyty 5-7-9 %. URL: <https://5-7-9.gov.ua/#prog> [in Ukrainian].

10. Raiffaizen Bank Aval: Dostupni kredyty 5-7-9%. URL: <https://www.aval.ua/storage/files/5-7-9-for-clients-03072020-003.pdf> [in Ukrainian].

11. KUB: kredytyni prohramy. URL: <https://kub.pb.ua/kreditny-programi> [in Ukrainian].

Пасмор Юлія Вікторівна

кандидат наук із соціальних комунікацій, науковий співробітник

НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку

НАПрН України

ORCID: 0000-0001-8773-360X

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ ВІДКРИТОЇ НАУКИ ТА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті розглянуті питання трансферу технологій відкритої науки у контексті розвитку інноваційного підприємництва. Визначено, що використання ресурсів Low-code application platforms (LCAP) для автоматизації бізнесу, інноваційні кластери промисловості, технопарки, електронні